

УДК 343.85

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v97.2023.22>*М. М. Рудик*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Постановка проблеми. Термін «злочинність» як наукова, правова і статистична категорія почав вживатися з другої половини XIX – початку XX ст. Першими його використали відомі соціологи і кримінологи Е. Феррі (1881 р.), Г. Тард (1886 р.), А. Лакасань (1886 р.), Ф. Ліст (1889 р.), П. Лафарг (1890), Д. Дриль (1895 р.), А. Принс (1896 р.), Е. Дюркгейм (1900 р.), Н. Колаянні (1903 р.), М. Гернет (1905–1906 рр.), Г. Ашафенбург (1906 р.), В. Бонгер (1906 р.), Я. Етінгер (1909 р.), Х. Чаріхов (1910 р.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зокрема, злочинність розглядали як соціальне явище або соціальний феномен. Таке розуміння злочинності першим обґрунтував М. М. Гернет. Він виходив із того, що злочинність є рисою суспільства, яке закономірно породжує окремі злочини. Проте дане поняття не містить ознак об'єкта, який характеризує. Тут йдеться не про злочинність, а про її причини, фактори [1, с. 94]. Отже, з цим поняттям погодитись не можна. До того ж, явище у філософії – це прояв, вираження сутності, те, у чому сутність виявляється [2]. Феномен (грець. *φαινόμενον*, від *φαίνεσθαι* – бути, бути видимим, здаватися) – явище, предмет, даний у чуттєвому спогляданні (у досвіді, що досягається за допомогою відчуттів) [3]. Феномен принципово відрізняється від ноумена, який залишається за межами досвіду і є предметом інтелектуального споглядання. Якщо терміном ноумен позначають приховану сутність предмета або явища, досягнути яку можна хіба що в процесі його глибокого вивчення, осмислення, уможливленого споглядання, то терміном феномен – результат впливу предмета на органи чуття, зовнішній прояв якоїсь речі, помилково сприйнятий як її сутність. Феноменом також називають незвичайне, рідкісне явище, винятковий факт [4].

До початку 30-х років XX ст. у радянській кримінології сформувались два підходи до визначення поняття злочинності: соціальний та біологічний. Проте, поступово поняття набуло ідеологічного змісту і визначалось як тимчасове соціальне явище, приречене на зникнення, а кримінологічна наука була визнана буржуазною і практично перестала існувати [5, с. 104].

На початку 60-х років XX ст. під впливом рішень конгресів ООН щодо попередження злочинності і поводження з правопорушниками в Україні почала відроджуватись кримінологічна наука і було зроблено перші спроби вивчення злочинності через призму міжнародно-правової практики. Злочинність визначалась як сукупність злочинів, вчинених на певній території за певний проміжок часу. Водночас окремі вчені висловлювали сумніви щодо повноти та об'єктивності статистичного підходу до поняття злочинності [6, с. 52]. Так, у першому радян-

ському підручнику з кримінології А. А. Герцензон визначав злочинність як сукупність злочинів, вчинених у певний період часу в даному суспільстві. У наступних виданнях підручника поняття злочинності зазнало змін і подавалось як «збірне», «класово обумовлене, історично перехідне соціальне явище, що проявляється в сукупності діянь, визнаних суспільно небезпечними та кримінально караними в даному суспільстві в даний період часу». Проте і це поняття здебільшого носило ідеологічне навантаження і певною мірою суперечило усталеним поглядам на злочинність, які існували у міжнародно-правовій практиці. Особливою новизною не відзначалось і сформульоване Н. Ф. Кузнецовою (1969 р.) поняття злочинності як «відносно масове, історично мінливе соціальне, що має кримінально-правовий характер, явище класового суспільства, яке складається з усієї сукупності злочинів, вчинених у певній державі у певний період часу» [7, с. 159].

Сучасний погляд на це явище почав формуватися у XIX ст. із запровадженням регулярних статистичних спостережень злочинності. Тоді ж почали вживати сам термін «злочинність». Перші кримінальні статистичні звіти були складені у Франції у 1826 р. і з того часу почали друкуватися. Дослідження, засновані на аналізі статистичних звітів, були започатковані бельгійцем Дюкпет'ю, французом Гері і видатним бельгійським математиком і астрономом А. Кетле. В результаті цих досліджень, передусім праць А. Кетле, було встановлено дивовижну незмінність даних щодо злочинності, яка спостерігалася з року в рік. Це дало можливість глибше усвідомити сутність злочинності як соціального явища, виявити її закономірності. «Суспільство несе у собі зародки усіх злочинів, що мають бути скоєні, тому що в ньому є наявними умови, які сприяють їхньому розвитку; воно, так би мовити, готує злочини, а злочинність є лише засобом. Будь який соціальний стан передбачає відповідно, певну кількість та певний порядок проступків, які є необхідним наслідком його організації» [6, с. 50].

Дослідження проблеми злочинності активно продовжується сучасними кримінологами. В Україні ряд авторів розробляють цю проблему в рамках традиційного, сумарно-статистичного (або соціально-статистичного) напрямку, який продовжує і розвиває уявлення про злочинність як про відносно масове, історично мінливе, соціальне явище, що представляє собою сукупність злочинів, вчинених на певній території і в певний проміжок часу (І. М. Даньшин [8], І. К. Туркевич [9], О. М. Литвак [10], О. Г. Фролова [11], О. Г. Кулик [12] та ін.). Представники другого напрямку, який можна назвати соціально-практичним чи соціально-активним (діяльнісним) розглядають злочинність як кримінальну активність частини членів суспільства (теорія кримінальної активності) (А. П. Закалюк [13]), як предметну діяльність соціальну практику (інституціональна теорія криміналізації суспільства) (В. М. Дрьомін [14]), як прояв криміногенного потенціалу суспільства (В. В. Голина [15]), як масовий прояв деструктивності у поведінці людей (А. Ф. Зелінський [16]), як форму соціальної адаптації (І. П. Рущенко, Н. В. Сметаніна [17]).

Метою статті є дослідження сучасного стану та тенденцій кримінальних правопорушень проти безпеки дорожнього руху та експлуатації автомобільного транспорту.

Виклад основного матеріалу. Слід зауважити, що цей поділ на напрями є доволі умовним, оскільки їх представники по суті вивчають різні аспекти цього складного соціального явища. При цьому в ході таких розвідок дослідники як правило використовують кращі здобутки представників різних напрямів дослідження злочинності.

Узагальнення та певне переосмислення наукових поглядів на злочинність дає підстави для виділення ряду її суттєвих ознак. Почнемо з питань найбільш загального характеру, які стосуються філософських, соціологічних та психологічних засад людської поведінки. Життя кожної людини складається з величезної кількості актів поведінки. Вони дуже різноманітні за характером діяння, його мотивами, метою, наслідками. Різноманітність актів поведінки є характерною для будь-якого суспільства незалежно від ступеня його розвитку. Разом з тим, об'єктивно необхідною основою існування суспільства є стандартизація людської поведінки, встановлення соціальних норм, що обмежують її різноманітність шляхом визначення видів поведінки, які є корисними для суспільства, схвалюються більшістю його членів і підтримуються ними, а також тих, які пов'язані із заподіянням шкоди членам суспільства, засуджуються ним і тягнуть застосування покарання щодо осіб, які їх вчинили. Дуже важливо підкреслити, що цей процес є природно-історичною формою створення та розвитку суспільства. Спільноти, в яких така стандартизація людської поведінки не відбулася або набували розповсюдження види поведінки, які мали соціально небезпечний характер, були нежиттєздатними і припиняли існування.

Але в жодному суспільстві, як свідчить історія, ніколи не вдавалося досягти повної стандартизації людських вчинків і виключити вчинення антисуспільних діянь. В соціології така поведінка називається такою, що відхиляється від встановлених соціальних норм. Це найбільш загальне формулювання, яке включає різні види соціальних відхилень – аморальні вчинки, порушення правил співжиття в побуті, правопорушення і, нарешті, злочини. Таким чином, злочин є актом поведінки людини, що порушує встановлені в суспільстві соціальні норми. Такі діяння, взяті в сукупності, шкодять суспільним відносинам, що склалися, руйнують єдність суспільства. Отже, злочинність є крайнім, найбільш небезпечним видом соціального відхилення. Це її основна ознака.

Наведене дає підстави стверджувати, що злочинність являє собою передусім *вчинення частиною членів суспільства діянь, які спричиняють шкоду суспільству*. При чому ці діяння є найбільш небезпечними серед усіх видів людської поведінки. Обґрунтованим є характеризувати злочинність як соціальне явище, власне будь-якому суспільству. Це випливає з походження злочинності, її чинників, сутності та наслідків. Наголошення на цьому не здається нам зайвим, оскільки в кримінології існував та й зараз існує досить потужний біологічний напрямок, у рамках якого неодноразово висловлювалась ідея про біологічне походження злочинності. Дослідження представників цього напрямку, самі по собі досить цікаві і корисні, досі не дали підстав для такого висновку.

Злочинність є *відносно масовим явищем*. Це означає, що абсолютна більшість актів поведінки в суспільстві є соціально-позитивними або соціально-нейтраль-

ними. Соціальні відхилення як позитивного (героїчні вчинки, випадки самопожертви), так і негативного характеру, в тому числі злочини, становлять дуже невеликий відсоток актів людської поведінки. Тим не менше, вони є досить розповсюдженими й істотно впливають на життя суспільства. Визначити і обґрунтувати якісь кількісні параметри злочинності, які є «нормальними» для суспільства, наука в даний час не може. Рівень злочинності є дуже різним залежно від низки економічних, соціальних, політико-правових, культурно-історичних та соціально-психологічних факторів, що діють в кожній країні.

Важливою ознакою злочинності є її *правовий характер*. Це означає, що до кримінальних правопорушень належать тільки суспільно небезпечні діяння, які прямо передбачені кримінальним законом, і вчинення яких тягне встановлене цим законом покарання. Ця ознака дозволяє відокремити кримінальні правопорушення від менш небезпечних правопорушень, а також реально існуючих діянь, які об'єктивно є суспільно небезпечними, але не визнаються такими кримінальним законом, тобто є некриміналізованими. Криміналізація чи декриміналізація в праві є єдиним легальним засобом зміни кола діянь, що є злочинними.

Злочинність має *історично мінливий характер*. Протягом усього розвитку суспільства коло злочинів дуже істотно змінювалось. З ускладненням суспільних відносин збільшувалась і загальна кількість видів злочинів, ряд діянь були декриміналізовані, а то й взагалі перестали зустрічатися, виникли нові різновиди злочинних посягань. Мінливість властива багатьом соціальним явищам, але в даному випадку вказівка на цю ознаку не є зайвою. Справа в тому, що злочинність є дуже чутливою щодо змін в житті суспільства і чітко відображає їх.

Слід зазначити, що злочинність є *статистичною сукупністю актів проти-правної поведінки, не погоджених і прямо не пов'язаних між собою*.

Розуміючи умовність і неповноту, властиві всякому визначенню, можна констатувати, що найбільш обґрунтованим і поширеним тепер є визначення злочинності як *обумовленого умовами суспільного життя, негативного, соціально-правового, відносно масового, історично мінливого явища, яке проявляється у постійному вчиненні частиною членів суспільства у різних сферах його життєдіяльності сукупності діянь, які заподіюють шкоду іншим членам суспільства або суспільству в цілому, і через це є забороненими кримінальним законом*. Це сутнісне визначення злочинності, яке базується на розкритті її суттєвих ознак та впливу на суспільство. Разом з тим, в кримінологічних дослідження в якості більш стислого, операційного або робочого використовують визначення злочинності як *сукупності злочинів (включаючи всі його елементи – діяння, особи, які їх вчинили, безпосередні наслідки), вчинених на певній території за певний період часу*.

Злочинність є вкрай неоднорідним явищем. Діяння, які вона об'єднує, є схожими тільки за двома загальними ознаками: всі вони становлять небезпеку для суспільства і відповідальність за їх вчинення передбачена кримінальним законом. У всьому іншому вони дуже різноманітні й істотно різняться між собою. Це зумовлює необхідність виокремлення різних видів злочинності. Критерії цього виділення можуть бути різними і, відповідно, існують різні класифікації злочинів. Але всі вони мають значення для кримінологічної характеристики злочинності.

На думку В. І. Тимошенко та В. І. Шакуна, конкретний зміст кримінологічної характеристики розкривається шляхом виявлення ознак, що становлять у своїй сукупності та взаємозв'язку її структуру. Зазвичай виділяють три складові кримінологічної характеристики: кримінологічно значимі ознаки кримінального правопорушення; дані, що всебічно пояснюють кримінологічну ситуацію вчинення кримінальних правопорушень даного виду; ознаки, що визначають специфіку діяльності з попередження кримінальних правопорушень [18, с. 151-152].

У свою чергу, А. П. Закалюк, зазначив, що під кримінологічною характеристикою кримінального правопорушення (правопорушень) розуміють сукупність даних (достатню інформацію) про конкретне кримінальне правопорушення або певний вид правопорушень, що необхідна для його запобігання та попередження вчинення нових кримінальних правопорушень. Кримінологічна характеристика передбачає виявлення системи ознак конкретного кримінального правопорушення, а саме всіх властивостей, закономірностей, факторів і наслідків правопорушення (окремого його виду), а також властивостей особистості злочинця (окремого її типу) [13].

У науковій літературі кримінологічну характеристику розглядають як комплексне поняття, що охоплює поширеність відповідної протиправної поведінки, її різновидів, типові способи вчинення злочинних посягань, їх мотивацію, місце та час вчинення, а також особливості особистості суб'єктів злочинів [16, с. 53].

В українській кримінології переважає вужче розуміння поняття кримінологічної характеристики окремих видів злочинів. Так, у словнику кримінологічних і статистичних термінів зазначається, що кримінологічна характеристика злочинності – це сукупність статистично виражених ознак злочинності, окремих її видів та рис особистості злочинців, які використовуються для наукового аналізу [19, с. 43]. Дещо подібне поняття дається у короткому словнику кримінологічних термінів. Так, під кримінологічною характеристикою розуміється опис ознак, закономірностей, факторів, наслідків злочинності або окремих її видів, а також рис особистостей злочинців (окремих їх типів) [20, с. 22]. Слушною, на наш погляд, є позиція І. М. Даньшина, який привертає увагу до того, що термін «кримінологічна характеристика окремих видів злочинів» охоплює рівень, коефіцієнти, структуру та динаміку злочинів, опис особистості тих, хто їх вчиняє, мотиви й цілі їх злочинної поведінки [21, с. 8-9].

У цьому аспекті О. М. Джужа наголошує, що кримінологічна характеристика становить сукупність певних відомостей про визначений злочин або їхню групу, що використовується для протидії ним. Акцентуємо увагу на тому, що кримінологічна характеристика, так само як і розроблення комплексу заходів з профілактики злочинів, виступає однією зі складових цілісної системи запобігання кримінальним правопорушенням. Таким чином, розуміння такого явища, як кримінологічна характеристика, прямо ґрунтується на визначенні його змісту, набору тих кримінологічно значущих ознак, що включається до кримінологічної характеристики [22].

У свою чергу, проаналізувавши різні точки зору щодо поняття «кримінологічна характеристика», В. С. Батиргарєєва дійшла до висновку, що кримінологічна характеристика повинна включати тільки ті параметри злочинності, які

є на момент вивчення, без включення активного попереджувального впливу на них з боку суспільства, держави, інших суб'єктів, а саме: кількісно-якісні показники, істотні риси і властивості особистості злочинця і потерпілого від злочину, а також причини і умови злочинних проявів, тобто кримінологічна характеристика повинна обмежуватися констатацією лише початкових даних про злочинність. А попереджувальна робота, що спрямована на втручання у розвиток негативного явища – злочинності, повинна виступати самостійним елементом вивчення і отже не включатися в поняття «кримінологічна характеристика» [23, с. 7].

Конкретний зміст кримінологічної характеристики розкривається шляхом виявлення ознак, що становлять у своїй сукупності і взаємозв'язку її структуру. Зазвичай виділяють три складові кримінологічної характеристики: кримінологічно значимі ознаки кримінального правопорушення; дані, що всебічно пояснюють кримінологічну ситуацію вчинення кримінальних правопорушень даного виду; ознаки, що визначають специфіку діяльності з попередження кримінальних правопорушень [24, с. 248].

За характером проявів і своєю сутністю елементи кримінологічної характеристики поділяються на суб'єктивні, об'єктивні і комплексні, які поєднують ознаки перших двох категорій. До першої групи (суб'єктивні) відносяться: властивості особистості злочинця; мотив і мета кримінального правопорушення; властивості особистості потерпілого. До другої (об'єктивні): статистика кримінальних правопорушень; відомості про соціальні умови кримінального правопорушення (суспільно-політична та соціально-економічна ситуація; час; місце; соціальне середовище і т. п.). До третьої (комплексні): причини кримінальних правопорушень; наслідки кримінальних правопорушень; механізм злочинного прояву; обставини, що сприяють кримінальним правопорушенням [25].

На нашу думку, злочинність як соціальне явище містить ряд рис і ознак, яких немає в окремій антисуспільній поведінці, у т. ч. у кримінальному правопорушенні як індивідуальному акті поведінки і формі прояву злочинності. Кримінологічна характеристика має вузький та розширений зміст.

У вузькому розумінні за допомогою неї розкриваються кількісні та якісні показники злочинності, основними з яких є рівень, структура та динаміка. Щодо категорії стану як елемента кримінологічної характеристики варто зауважити, що у філософському значенні вона визначається як сукупність ознак і суттєвих якостей явища. Останніми роками дедалі частіше висловлюється думка про те, що поруч із традиційними показниками потрібно використовувати показник обсягу заподіяної шкоди, який включав би в себе й витрати держави на боротьбу зі злочинністю. У зв'язку з цим, необхідно зазначити, що, безумовно, використання такого показника для виміру реальної «ціни» корисливо-насильницьких злочинів, було би дуже корисним в аспекті всебічної кримінологічної характеристики цих злочинів, але на сьогодні методику вимірювання обсягу заподіяної шкоди розроблено недостатньо [6].

У кримінології, як правило, під поняттям «рівень злочинності» розуміється «...визначена в абсолютних числах загальна кількість злочинів та осіб, які їх вчинили, вчинених на певній території (країна, місто, район) за певний проміжок

часу» [13, с. 156]. Структура злочинності «...має розкривати її склад, поширеність та співвідношення між складовими видами злочинних проявів, їх вчинення у конкретних умовах простору (території) та часу, за визначальних ознак злочинних діянь та осіб, які їх вчиняють» [13, с. 161]. Динаміка злочинності – це показник, «...що відображає зміни рівня, інтенсивності, структури, структурних елементів останньої та будь-яких інших її ознак протягом певного часу, періоду. Показником динаміки злочинності є, як правило, темп, алгоритм зміни її кількісних значень (їхнє збільшення або зменшення) порівняно з даними періоду, взятого для порівняння» [13, с. 169].

Терміном «географія злочинності» (геокримінологія) позначають напрям у кримінології, який вивчає поширення злочинності, виявленої і зареєстрованої протягом року в окремих населених пунктах, регіонах, країнах. Обчислюється на визначену кількість населення (10000, 100000) [26, с. 74-76]. Саме територіальні відмінності злочинності, істотна диференціація рівня і стану злочинності в окремих регіонах, ускладнення взаємозв'язків між природними, соціально-економічними факторами і рівнем злочинності призвели до виникнення геокримінології.

Смертельні аварії в Україні відбуваються щодня. Так, *5 серпня 2007 року у м. Харкові «Мерседес» на великій швидкості влетів у зупинку: на місці загинув 63-річний пенсіонер, а ще двоє отримали тяжкі травми. У м. Миколаєві водія, який збив на світлофорі трьох осіб (одна жінка померла), засудили до трьох років умовно і випустили на свободу прямо із залу суду. У 2008 році в м. Харкові на зупинці водій позашляховика збив на смерть шістьох людей і отримав 10 років позбавлення волі, звільнився з колонії достроково в 2015 році [27].*

18 жовтня 2017 року Україну сколихнула страшна аварія в Харкові, яка забрала життя шістьох людей, а ще п'ятеро отримали тяжкі травми. Автомобіль «Лексус», за кермом якого знаходилась 20-річна Олена Зайцева, вилетів на тротуар в самому центрі міста, збивши на переході 11 людей. За попередньою версією МВС, саме вона стала винуватицею трагедії, адже їхала на великій швидкості на червоне світло. При цьому Актом медичного огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, та проведенням токсикологічним дослідженням встановлений факт вживання водійкою автомобіля «Lexus RX 350» опіатів. Проте наявність в організмі опіатів не свідчить про перебування особи в стані наркотичного сп'яніння, оскільки наявність опіатів може бути слідами їх вживання раніше, що й було підтверджено лікарем-наркологом, а судом взято до уваги. Внаслідок дорожньо-транспортної події на місці загинуло п'ятеро пішоходів, шестеро, включно з пасажиром автомобіля «Lexus RX 350» отримали тяжкі та середньої тяжкості тілесні ушкодження [28].

Висновки. Отже, порушення БДР або експлуатації автомобільного транспорту особами, які керують транспортними засобами, слід віднести до категорії небезпечних форм вияву соціальної безвідповідальності, байдужості, недисциплінованості. Наразі необхідно підвищити увагу до правових аспектів БДР, розширення і посилення ролі правових норм, провідною соціальною функцією яких є забезпечення організованості, урегульованості і порядку.

Наслідком кримінальних правопорушень у сфері БДР та експлуатації автомобільного транспорту є моральна шкода, хоча у цих деліктах вона не має кримінально-правового значення та не впливає на їх кваліфікацію. Втім суспільно небезпечні діяння, пов'язані з травмуванням або загибеллю людей, безумовно є джерелом моральної шкоди. Заподіяння тілесних ушкоджень тягне не тільки фізичні, але й моральні переживання, погіршення психологічного стану, настання каліцтва, не кажучи вже про страждання близьких потерпілих [29].

Можна підрахувати кількість поранених і загиблих, урешті-решт, встановити економічну ціну злочинності, але, очевидно, важко визначити будь-якими показниками моральний тягар суспільства, який не можна компенсувати, а тому запобігання кримінальним правопорушенням у сфері БДР та експлуатації автомобільного транспорту є єдиним засобом його зниження. Позаяк, життя та здоров'я залишається найголовнішою цінністю кримінологічної охорони.

Література

1. Кіндюк К. Б. Правова спадщина М. М. Гернета як розвиток соціологічного підходу у юриспруденції: дис... канд. юрид. наук : 12.00.01. Одеса, 2017. 192 с. С. 94.
2. Філософський енциклопедичний словник : енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2004. 1440 с.
4. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підручник / І. М. Даньшин, В. В. Голина, М. Ю. Валуйська та ін.; за заг. ред. В. В. Голини. 2-ге вид. перероб. та допов. Харків: Право, 2009. 288 с.
5. Куц В. Поняття злочинності. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 2. С. 34–39. С. 37 URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/10-2016/02/kuts.pdf>; Тимошенко В. І., Шакур В. І. Теоретичні основи кримінології: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 240 с. С. 104.
6. Кримінологія : підручник / за заг. ред. В. В. Чернея та О. М. Джужі. Київ : ФОП Маслаков, 2020. 612 с. С. 52.
7. Шакур В. І. Злочинність. *Велика українська юридична енциклопедія*: у 20 т. Т. 18: Кримінологія. Кримінально-виконавче право / редкол.: В. І. Шакур, В. І. Тимошенко та ін. 2019. 544 с. С. 159.
8. Даньшин И. Н. Введение в криминологическую науку / И.Н. Даньшин. – Х., 1998. 142 с.; Даньшин, И. Н. Общетеоретические проблемы криминологии: монография. Харьков, 2005. 224 с.
9. Туркевич, І. К. Злочинність: навч. посіб. Київ : Ін-т адвокатури, 1999. 47 с.
10. Литвак О. М. Держава і злочинність : монографія. Київ, 2004. 304 с.
11. Фролова О.Г. Злочинність і система кримінальних покарань (соціальні, правові та кримінологічні проблеми й шляхи їх вирішення за допомогою логіко-математичних методів): навч. посіб. Київ, 1997. С.11,13.
12. Кулик О. Г. Злочинність як соціальне явище: суттєві ознаки та визначення поняття. *Наука і правоохорона*. 2017. № 1. С.125–132; Кулик О. Г. Злочинність в Україні на початку ХХІ століття: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 272 с.
13. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3-х кн. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. 424 с.
14. Дрёмин В. Н. Преступность как социальная практика: институциональная теория криминализации общества: монография. Одесса, 2009. 614 с.
15. Голина В. В. Преступность: природа, сущность, проявление. *Кримінологія в Україні та провідні злочинності*: зб. наук. статей / за ред. М. П. Орзіха, В. М. Дрьоміна. *Юридичний вісник*. О., 2008. С. 36.
16. Зелинский А. Ф. Криминология: учеб. пособ. Харьков: Рубикон, 2000. 240 с.

17. Рущенко, І. П. Злочинність в Україні: функціональне пояснення. *Право і безпека*. 2002. № 3. С. 184–188; Сметаніна Н. В. Системний підхід у дослідженні злочинності: матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 21 черв. 2013 р.). Харків, 2013. С. 29–30.
18. Тимошенко В. І., Шакун В. І. Теоретичні основи кримінології: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 240 с. С. 151–152.
19. Словарь криминологических и статистических терминов / сост. О. Г. Кальман., И. А. Христич. Харьков: ИИПП АПРН Украины, Гимназия, 2001. 96 с. С. 43.
20. Джужа О. М., Моїсєєв Є. М., Стилиш словник кримінологічних термінів: навч. посіб.; за заг. ред. О. М. Джужі. Київ: Нац. академія внутр. справ України, 1999. 48 с. С. 22.
21. Кримінологія: Загальна і Особлива частини: підручник / Даньшин І. М., Голіна В. В., Кальман О. Г., Лисодєд О. В.; за заг. ред. проф. І. М. Даньшина. Харків: Право, 2003. 352 с. С. 8–9.
22. Профілактика злочинів: підручник / О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Ф. Гіда та ін.; за заг. ред. О. М. Джужі. Київ: Атіка, 2011. 720 с.; Кримінологія: підручник / за заг. ред. В. В. Чернея та О. М. Джужі. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. 612 с.
23. Батиргарєєва В. С. Кримінологічна характеристика та попередження розбоїв, поєднаних з проникненням у житло: автореф. дис...канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2002. 20 с. С. 7.
24. Тимошенко В. І., Шакун В. І.. Кримінологічна характеристика злочину (злочинів). *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 18: Кримінологія. Кримінально-виконавче право* / редкол.: В. І. Шакун, В. І. Тимошенко та ін. 2019. 544 с. С. 248.
25. Кримінологія: курс лекцій / Т. В. Корнякова, Н. С. Юзікова; за ред. проф. Т. В. Корнякової. Дніпропетровськ: ЛПРА, 2014. 244 с.
26. Кримінологія: підручник / О. М. Джужа, В. В. Василевич, В. В. Черней, С. С. Чернявський та ін.; за заг. ред. В. В. Чернея, О. М. Джужі. Київ: ФОП Маслаков, 2020. 612 с.
27. Жаровська Г. П. Географія злочинності. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 18: Кримінологія. Кримінально-виконавче право* / редкол.: В. І. Шакун, В. І. Тимошенко. 2019. 544 с. С. 74–76.
28. Газета «Вести». 19 жовтня 2017 р. URL: <https://vesti-ukr.com/harkov/261592-trahedija-v-harkove-voditeli-poterjali-strakh>.
29. Вирок Київського районного суду м. Харкова від 26 лютого 2019 р. 640/1664/18. <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80092400> (дата звернення: 01.12.2019).
30. Мисливий В. А. Злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту: монографія. Дніпропетровськ: Юрид. акад. Мін-ва внутр. справ, 2004. 380 с.
31. Бандурка О. М., Литвинов О. М. Злочинність як об'єкт феноменологічного аналізу. *Право і Безпека*. 2015. № 3. С. 6–10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2015_3_3; Орлов Ю. В. Сутність та поняття злочинності: від фрагментації до інтеграції наукового знання. *Форум права*. 2017. № 5. С. 271–278. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_5_43.pdf

Анотація

Рудик М. М. Сучасний стан та тенденції кримінальних правопорушень проти безпеки дорожнього руху та експлуатації автомобільного транспорту. – Стаття.

В статті проаналізована злочинність як одна з найгостріших проблем суспільства. Досліджено, що згідно з результатами опитувань громадської думки, проведених в останні десятиліття, люди багатьох країн ставлять її за значимістю на друге-третє місце після проблем економічного характеру [30, с. 50]. Вона є невід'ємною складовою взаємовідносин людей, супроводжуючи суспільство на всіх етапах його розвитку й відображає поведінку окремих індивідів, яку інші члени суспільства сприймають як протиправні дії.

Доведено, що в кримінологічній науці і практиці терміном «злочинність» зазвичай позначають сукупність злочинів одного або кількох видів, що мають масовий характер і закономірно повторюються у країні або окремому регіоні протягом певного періоду часу. Таку позицію відстоюють прихильники фундаментального (кримінально-правового підходу). Злочинність невіддільна від людського суспільства. Неможливо уявити собі соціум, розвиток якого не супроводжувався б протиправними діями, адже безконфліктне співіснування особистостей і соціальних груп практично неможливе [7, с. 118–119].

У статті зазначено, що в кримінологічній науці і практиці також прийнято терміном «злочинність» позначати сукупність злочинів одного або кількох видів, що мають масовий характер і закономірно повторюються у країні або окремому регіоні протягом певного періоду часу [31].

Злочинність невіддільна від людського суспільства. Неможливо уявити собі соціум, розвиток якого не супроводжувався б протиправними діями, адже безконфліктне співіснування особистостей і соціальних груп практично неможливе.

Зроблено висновок, що можна також розглядати злочинність як системне утворення, що формує структури, стійкі за своїм призначенням, метою, способами функціонування, специфікою організації. Вона характеризується закритим, «тіньовим» характером взаємодії, поліваріантністю можливостей і високим ступенем невизначеності саморозвитку криміногенних процесів і тенденцій, багатофакторністю і багаторівневістю механізмів соціальної детермінації росту показників, активним впливом кримінальних структур на некриміналізований соціальний простір, наявністю криміногенних змін у суспільній та індивідуальній свідомості. Складові даної системи перебувають у стійких динамічних взаємовідносинах. Такими складовими є конкретні види злочинів [7, с. 158].

Ключові слова: злочинність, людське суспільство, соціум, сукупність злочинів, кримінально-правовий підхід, кримінальні правопорушення, кримінологія.

Summary

Rudyk M. M. The current state and trends of criminal offenses against road traffic safety and operation of road transport. – Article.

The article analyzes crime as one of the most acute problems of society. It has been studied that according to the results of public opinion polls conducted in recent decades, people of many countries put it in the second or third place in terms of importance after problems of an economic nature. It is an integral component of human relationships, accompanying society at all stages of its development and reflects the behavior of individual individuals, which other members of society perceive as illegal actions.

It has been proven that in criminological science and practice, the term "crime" usually refers to a set of crimes of one or more types, which have a mass character and are regularly repeated in the country or a separate region during a certain period of time. Supporters of the fundamental (criminal-legal approach) defend this position. Crime is inseparable from human society. It is impossible to imagine a society whose development would not be accompanied by illegal acts, because conflict-free coexistence of individuals and social groups is practically impossible.

The article states that in criminological science and practice, the term "crime" is also used to denote a set of crimes of one or more types, which are mass in nature and regularly repeat in the country or a separate region during a certain period of time.

Crime is inseparable from human society. It is impossible to imagine a society whose development would not be accompanied by illegal acts, because conflict-free coexistence of individuals and social groups is practically impossible.

It was concluded that crime can also be considered as a systemic entity that forms structures that are stable in terms of their purpose, purpose, methods of functioning, and the specifics of the organization. It is characterized by a closed, "shadow" character of interaction, a multivariate range of possibilities and a high degree of uncertainty of the self-development of criminogenic processes and trends, the multifactorial and multilevel mechanisms of social determination of the growth of indicators, the active influence of criminal structures on the non-criminalized social space, the presence of criminogenic changes in public and individual consciousness. The components of this system are in stable dynamic relationships. Such components are specific types of crimes.

Key words: crime, human society, society, totality of crimes, criminal-legal approach, criminal offenses, criminology.